

LEKÜZDHEŐ-E A PEDAGÓGIAI ELMÉLETI ÉS GYAKORLATI KÉPZÉS KÖZÖTTI SZAKADÉK A TANÁRKÉPZÉSSEN?

BARABÁSI TÜNDE

a Babes-Bolyai Tudományegyetem, Pszichológia és Neveléstudományok Karának
adjunktusa
tunde.barabasi@gmail.com

A pedagógusi kompetencia alakításában az egyik legnagyobb kihívást az elméleti és a gyakorlati ismeretek, tudáselemek összekapcsolása, integrálása jelenti. Ennek a kérdéskörnek a tudatosítására, és egy konkrét megoldási alternatíva gyakorlati tapasztalatainak a bemutatására vállalkozik *Birta-Székely Noémi A tanárképzés fejlődési irányai a 21. század kezdetén* című könyvében. A tudományos munka igen széleskörű áttekintését adja a tanárképzés problematikájának, illetve azoknak a kérdéseknek, amelyeket a pedagógusok alapképzésének optimalizálása felvet, ugyanakkor egy átfogó kutatás eredményeit is összegzi.

A tanárrá válás folyamatában kétségtelen, hogy meghatározó szerepe van az alapképzésnek, az ott szerzett elméleti és gyakorlati pedagógiai tudásnak. A képzésben érintettek – oktatók, hallgatók egyaránt – gyakran érzik / gondolják / tapasztalják azt, hogy elégtelen az elméleti ismeretek és gyakorlati tapasztalatok integrálásának a lehetősége, akár tartalmi, akár strukturális irányból közelítik meg a kérdést (*Barabási, 2008*).

A szerző abban a szándékában, hogy felhívja a szakma figyelmét a kérdéskör fontosságára, valamint, hogy felvillantsa az igények tudatosításán túlmenően a megoldási lehetőségek felkutatásának, gyakorlati kipróbálásának szükségességét, deduktív logikára alapozza a téma kifejtését. A könyv öt nagyobb fejezetre tagolódik. Kiindulva a tanárképzés által a 21. század elején felvetett általános problémákból – amelyek sorában már megjelenik a képzési területek, mint szaktudományok, pedagógia, pszichológia, szakmódszertanok, gyakorlat összehangolatlansága (*Szabó, 1998*) – számba veszi a szerző azokat a reformkezdeményezéseket és korszerűsítési tendenciákat, amelyekkel a 21. század elején szembesülhettünk, különös figyelmet szentelve a bologna-folyamat által hozott változásoknak. A tanárképzési területek számbavétele lehetőséget teremt egyrészt a pedagógusi kompetencia és az alapképzés „rímképletének” megállapítására, másrészt közelebb visz a kimondott pedagógiai ismeretek és pedagógusi készségek és képességek alapképzésben történő gyarapítási lehetőségének bemutatására. A könyv utolsó fejezete egy több szálon futó,

de a javaslatok rendjén összefonódó kutatásnak a bemutatására vállalkozik, amelyben szerzőnk a romániai magyar tanárképzés szerkezetével, tartalmával, a tanárszakos hallgatók, gyakorló tanárok (mentorok) és egyetemi oktatók tanárképzéssel kapcsolatos véleményével, valamint konstruktív tanárképzés modelljével és gyakorlati hatékonyságával is szembesíti az olvasót.

Részletezőbben betekintve az egyes fejezetekbe, általánosan megállapítható, hogy a szerző mindvégig nagyfokú tudatossággal érinti azokat a kérdésköröket, amelyeket az elemzett probléma felvet, állandóan szem előtt tartva és hangsúlyozva a fejlesztés és optimalizálás alternatíváit. Ennek a szemléletnek alárendelten az első fejezetben, amely *A tanárképzés általános kérdései és problémái a 21. századi elvárások tükrében* címet viseli, releváns vizsgálatokra, szakirodalomra alapozva összefoglaló jelleggel bemutatja a tanárképzés legproblematikusabb területeit, ugyanakkor azokat a kutatási eredményeket is láttatja, amelyek kijelölik a változtatás útját, irányát.

A második fejezetben a tanárképzési területek bemutatása által arra a régi kérdésre próbál választ adni a szerző, hogy mit is kell tudnia a tanárnak, és ezt a tudást mely tárgyak, tárgykörök nyújtása által tudja a tanárképzési rendszer biztosítani. Ebben a vonatkozásban nyilván újólag felmerül a tudásterületek aránya. *Birta-Székely Noémi* igen határozottan kiáll azon nézet mellett, miszerint egyrészt azonos értékűnek kell tekinteni – és ennek megfelelően arányítani a képzési tervben – a szaktárgyi és a pedagógiai képzettséget, ugyanakkor ehhez egy harmadik elemnek is csatlakoznia kell: a magas fokon továbbfejlesztett általános és erkölcsi kulturáltságnak. Az egyes képzési területek bemutatása rendjén hangsúlyozza a szerző a gyakorlat-orientáltság szükségességét. A fejezet végső tanulsága, hogy a tanári alapképzés általánosan megjelelő négy területének integrálási tendenciái már megjelennek a 21. századi tanárképzésben, amelyeknek távlati célja azonos: a tanári alapképzés hatékonyabbá tétele.

A harmadik fejezetben célirányosan azokat a reformokat és korszerűsítési tendenciákat helyezi előtérbe és mutatja be, amelyek a gyakorlatorientáltság hatékonyságot biztosító irányvonalának rendelődnek alá. A tanárképzés megújítása szempontjából kiemelt fontosságot tulajdonít a tantervnek, amely a minőségi fejlesztés egyik sarkalatos pontja, az alternatív programok bevezetési lehetőségének, a mikrotanítás alkalmazásának, a mentorképzésnek, a pedagógusjelöltek személyiségfejlesztésének, az alap- és továbbképzés egymásra épülő jellege biztosításának, amelyek a pedagógusi kompetencia alakításában jelentős szerepet tölt(het)enek be. Az európai tanárképzési tendenciák sorából szerkezeti és vonatkozásban a Bologna-folyamatot, tartalmi szempontból a kompetencia alapú tanárképzést emeli ki a szerző.

A negyedik fejezet a felkészítés tartalmi vetületére fókuszál erőteljesebben. A pedagógiai stúdiumok helyét és szerepét vizsgálva egyértelműen megfogalmazódik, hogy a tudatos pedagógusi tevékenység lehetőségének biztosítása mellett, szemlé-

letmód formáló hatásukra való tekintettel (is) lényeges a hasznosíthatóság szempontjából elemezni ezeket az ismereteket. A szerző láttatja a pedagógiai ismeretek arányát a tanárképzési területek vonatkozásában, illetve bemutatja a konstruktivista szemlélet jelenlétét és jelentőségét a felsőoktatásban. A pedagógusképzésben, és különösen az elméleti és gyakorlati ismeretek integrálásában való alkalmazhatóságát az ötödik fejezetben szemlélteti a szerző.

A könyv lapjain mindvégig kiolvasható gyakorlatorientációt és elméleti-gyakorlati képzési integrációt hirdető szemlélet szintén az utolsó fejezetben csúcspontot ér el. Ebben a szerző egy empirikus kutatást és ennek tanulságait mutatja be. Olvashatunk a romániai magyar tanárképzési rendszerről, szerkezetéről, tartalmáról, tantervéről, véleményeket a romániai tanárképzésről hallgatók, gyakorló tanárok, egyetemi oktatók részéről. A szerző fontosnak tartja a kompetenciaalkotás folyamatában az előzetes tudás (hitek, nézetek, attitűdök), felmérését, tudatosítását. A legérdekesebb és a tanárképzésben érintettek számára – talán – leginkább hasznosítható azonban a szerző által felvázolt alapozó iskolai gyakorlat modell, amely konstruktív pedagógiai megközelítésben az elméleti és gyakorlati képzés integrálásának egy jól használható lehetőségét és alternatíváját jelenti. Az alapozó iskolai gyakorlat tanárképzésbe való bevezetése kísérleti jelleggel, igazolta, hogy a tanárjelöltek nézeteit problémacentrikussá teszi, ennek következtében hasznosítani tudják elméleti ismereteiket a gyakorlati problémák megoldásában, lehetőséget kapnak arra, hogy az elméleti ismereteiket támogatott környezetben, a gyakorlatban is legyen lehetőségük megtapasztalni, ugyanakkor segíti őket az elméleti tudáselemek tudatosításában, elsajátítási motivációjuk növelésben. Külön erénye a szerzőnek, hogy nem csak a konstruktív pedagógia elveinek tanítását találja fontosnak, hanem az alkalmazás gyakorlati alternatíváját is bemutatja, mintegy meggyőzve az olvasót a kivitelezési lehetőségek alkalmazhatóságáról.

Birta-Székely Noémi könyvének címe önmagában is figyelemfelkeltő, különösen azok számára, akik valamilyen oknál fogva érintettek a tanárképzésben, ennek hatékonnyá tételében. A címben felvállaltakat messzemenően teljesíti a szerző. Amit azonban a cím csak sejtet, hogy a fejlődési irányok nem csupán általános tendenciák felkutatásában és kijelölésében mutatkoznak meg, hanem konkrét formát is öltenek a szerző által kidolgozott és tantárgyi leírásaként a mellékletben közzétett tartalmi fogódzó által. Ennek nagy erénye, hogy személetesen teljes mértékben igazodik a gondolkifejtést meghatározó elméleti-gyakorlat integráció és tudáskonstrukció alapfogalmaihoz. Így a könyv kétszeresen is hasznos, így ajánljuk azoknak, akik tömör tájékoztatásra vágnak a 21. századeleji tanárképzésről és fejlődéséről, ugyanakkor az optimalizálás egy konkrét gyakorlati lehetőségét villantja fel, a téma elméleti tételeit már ismerők számára.

Irodalom

Barabási Tünde (2008): *A tanítói tudás összetevői és fejlesztésük*. Kolozsvári Egyetemi Kiadó, Kolozsvár.

Szabó László Tamás (1998): *Tanárképzés Európában*. OKI, Budapest

|| Birta-Székely Noémi (2012): *A tanárképzés fejlődési irányai a 21. század kezdetén*. Kolozsvári Egyetemi Kiadó, Kolozsvár, 195 oldal